

BO'LAJAK PEDAGOGLARNI PROFESSIONAL TAYYORLASHDA SUBYEKTIV FAOLIYATNI OSHIRISHNING PSIXOLOGIK- PEDAGOGIK JIHATLARI

Panjiyeva Aziza Hamdam qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti, Pedagogika fakulteti 1-kurs

magistratura talabasi

Sh.Ro'ziyev

Ilmiy rahbar: p.f.b.f.d (PhD) Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika kafedrasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy shaxsini shakllantirish, ularda mas'uliyat va tashabbuskorlik sifatlarini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari keng qamrovli tahlil qilingan. Maqolada bo'lajak pedagoglarning ijtimoiy-professional javobgarligi, innovatsion faoliyatga tayyorligi va subyektiv faolligini oshirish mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida talabalarda kasbiy kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha metodik tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: *Kasbiy mas'uliyat, tashabbuskorlik, innovatsion muhit, pedagogik mahorat, akmeologik yondashuv, shaxsiy kamolot, kompetentlik, Yangi O'zbekiston strategiyasi.*

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida ta'lim tizimini tubdan modernizatsiya qilish va xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish ustuvor vazifa etib belgilangan. Bu jarayonda asosiy yuk pedagog kadrlar zimmasiga tushadi. Zero, davlatimiz rahbari ta'kidlaganidek, Yangi O'zbekiston strategiyasida ta'lim sifatini oshirish — milliy yuksalishning kafolatidir.¹

¹ Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi". – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

Magistratura bosqichida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash faqat bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, ularni murakkab pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila oladigan, natija uchun javobgar va doimiy izlanishdagi shaxs sifatida shakllantirishni taqozo etadi. Aynan mas'uliyat va tashabbuskorlik uyg'unligi pedagogning professional portretini yaratuvchi asosiy ustunlardir.

Kasbiy mas'uliyat — pedagogik faoliyatning axloqiy o'zagi. Ilmiy adabiyotlarda mas'uliyat tushunchasi shaxsning o'z harakatlari va ularning ijtimoiy oqibatlari uchun javobgarlikni anglatishi sifatida talqin etiladi. Bo'lajak o'qituvchini kasbiy shakllantirish jarayonida mas'uliyat hissi uning o'z vazifasiga munosabatini belgilaydi.²

Pedagogik mas'uliyat quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- ✓ Akademik mas'uliyat: Berilayotgan bilimlarning sifati va ilmiyligi uchun javobgarlik;
- ✓ Ijtimoiy mas'uliyat: Barkamol avlod tarbiyasi orqali jamiyat kelajagi uchun javobgarlik;
- ✓ Axloqiy mas'uliyat: O'zining xulq-atvori va madaniyati bilan namuna bo'lish.

V.A. Slastenin nazariyasiga ko'ra, o'qituvchining mas'uliyati uning innovatsion faoliyatga tayyorligini belgilovchi ichki regulator hisoblanadi.³

Tashabbuskorlik — pedagogik innovatsiyalarning asosi. Tashabbuskorlik — bu shaxsning tashqi bosimsiz, o'z ichki ehtiyoji va motivatsiyasi asosida yangi g'oyalarni o'rta tashlashi va ularni amalga oshirishga intilishidir. Bo'lajak o'qituvchining tashabbuskorligi uning pedagogik texnologiyalarni tanlashdagi erkinligi va kreativligida ko'rinadi.⁴

² Muslimov N.A. "Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari". – Toshkent, 2007.

³ Slastenin V.A. "Pedagogika: Innovatsionnaya deyatelnost". – Moskva: Magistr, 2008.

⁴ Azizxo'jayeva N.N. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat". – Toshkent, 2006.

Tashabbuskorlikning shakllanishi talabaning subyektiv faolligiga bog'liq bo'lib, u quyidagi sifatlar orqali rivojlanadi:

Kreativlik: Muammoli vaziyatlarga kutilmagan va samarali yechim topish;

Riskka tayyorlik: Yangi metodlarni sinab ko'rishdan qo'rqmaslik;

Mustaqillik: Tashqi ko'rsatmalarsiz ishni tashkil qila olish.

Rivojlantirishning metodologik mexanizmlari. Oliy ta'lim muassasalarida, xususan, Shahrisabz davlat pedagogika instituti tajribasida bo'lajak o'qituvchilarning ushbu fazilatlarini rivojlantirishda akmeologik yondashuv muhim ahamiyatga ega. Talaba o'zini professional o'sish trayektorasida ko'rishi va doimiy o'z-o'zini tahlil qilishi (refleksiya) lozim.

Psixologik nuqtayi nazardan, talabalik davri shaxsiy sifatlarning eng faol shakllanish davri hisoblanadi. E.G'oziyev ta'kidlaganidek, bu davrda talabalarda o'z-o'zini anglash va ijtimoiy pozitsiyani egallashga intilish kuchli bo'ladi.⁵

Shuning uchun o'quv jarayoniga muammoli ta'lim, loyihaviy o'qitish va simuliyatsion o'yinlarni kiritish talabaning ham tashabbusini, ham javobgarligini oshiradi.

Tadqiqotimiz davomida aniqlandiki, mas'uliyatli, lekin tashabbuskor bo'lmagan o'qituvchi — faqat buyruqlarni bajaruvchi "ijrochi" bo'lib qoladi. Tashabbuskor, lekin mas'uliyatsiz o'qituvchi esa — tartibsiz innovatsiyalar bilan ta'lim sifatiga zarar yetkazishi mumkin. Shuning uchun biz taklif qilayotgan modelda ushbu ikki sifatning "Oltin o'rtalig'i" professional kompetentlikning asosi sifatida olinadi.

Bo'lajak o'qituvchilarni magistratura bosqichida tayyorlashda ularga ilmiy-tadqiqot erkinligini berish va natijalarini amaliyotda sinash imkoniyatini yaratish ularning professional qiyofasini shakllantiradi.

⁵ G'oziyev E.G'. "Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi)". — Toshkent, 2002.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarda mas'uliyat va tashabbuskorlikni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatli yondashuvlarga tayanadi. Magistr-pedagog o'z faoliyatida nafaqat bilim beruvchi, balki Yangi O'zbekiston yoshlarining kelajagi uchun javobgar shaxs ekanligini anglab yetishi shart. Shahrisabz davlat pedagogika institutining ilmiy salohiyati ushbu fazilatlarni ilmiy tadqiqotlar orqali yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi". – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Muslimov N.A. "Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari". – Toshkent, 2007.
3. Azizxo'jayeva N.N. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahurat". – Toshkent, 2006.
4. Slastenin V.A. "Pedagogika: Innovatsionnaya deyatelnost". – Moskva: Magistr, 2008.
5. G'oziyev E.G'. "Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi)". – Toshkent, 2002.